

Історія одягу з давніх часів до наших днів є ніби дзеркалом, в якому віддзеркалюється уся історія людства. Кожна країна, кожен народ в окремі періоди свого розвитку накладають свій відбиток, свої специфічні риси на одяг людей.

МОДА МИНУЛИХ ТИСЯЧОЛІТЬ

Реформація

В Центральній Європі в XVI столітті мода розвивається за інших умов, ніж в Італії, й, крім того, в кожній країні – по-своєму.

Є анекдот того часу про ренесансного художника, який написав портрет італійця в одязі, зшитому за італійською модою, іспанця – в убранні, яке носили при габсбургському дворі, й німця, одягнутого за німецькою модою. Коли ж він отримав замовлення написати портрет француза, то вирішив зобразити його оголеним, бо боявся, що у нього буде зовсім інший костюм, який швидко вийде з моди і портрет застаріє. Тому він намалював його із шматочком матерії й двома парами ножиць. Очевидно, ножиці символізували фасон убрання того часу, а оскільки в XVI столітті всю Європу охопила мода «розрізного одягу», то, можливо, ці ножиці містили натяк саме на притаманну тому періоду прикрашенню костюма «розрізами».

Для виготовлення одягу тоді використовували два види матерії: жорсткі тканини – для верхнього одягу, які надавали костюму основний фасон і силует, а шовкові тканини контрастного кольору – для спіднього, який було видно через різноманітні прорізи й розрізи верхнього одягу.

Первісні ренесансні розрізи на рукавах поступово розповсюдились на увесь одяг, що особливо широко використовували в чоловічій моді Німеччини та Швейцарії, які тоді відігравали найголовнішу роль в моді. Розрізи з'явилися на всій поверхні верхньої куртки, на штанах, плащі й навіть – на рукавичках і черевиках.

Розрізи надавали силуету чоловічого костюма нову форму. Цей силует став об'ємнішим і грубим, основною частиною костюма стала його верхня частина – тулуб. Цей новий контур чоловічої фігури з'явився насамперед завдяки короткому плащу, який у Німеччині називали *шаубе* (*Schaube*), в Чехії – *шуба* (*suba*) і розвився з італійського *танпепта* (*tappert*).

В Італії плащі подібного роду, які звалися також *джубба* (*giubba*), з'явилися на кінець XIV століття. Часто густо шили їх з парчових тканин, а також підперезували. Порівняно з некрасивими чеськими шубами, які мали цільове призначення й використовувались тільки для тепла, італійські плащі були вельми елегантні. В Чехії слово «шуба» з'являється, головним чином, в інвентарних книжках гуситської епохи і відтоді не сходить зі сторінок чеських джерел і чим далі, тим частіше зустрічається.

На кінець XV і в XVI столітті шубу шують, як в Італії, з парчі, вона надто розкльошена і підшита замість хутра дорогою тканиною.

Проте вже у другій половині XVI століття шуба в Чехії не є модною, її предписували одягати лише тим, хто постає перед судом (1547 р.), для королівських представників, наприклад, в Кутній Горі (1564 р.), й носили її і судді.

Навіть ще в 1615 р. плащ – «спадкоємець шуби» – був об'явлений чеським сеймом офіційним одягом, без якого прибічники короля й решта громадян не наважувалися з'являтися в Празькому Граді. Той, хто прийшов без плаща, мав бути затриманий у воротах Града для сплати штрафу розміром в 10 грошів чеських.

Коротка шуба відкриває штани, що скрізь мали назву *плундри (шаравони)*, розповсюджені найбільше усього між німецькими ландскнехтами і швейцарськими солдатами.

В Чехії в XVI столітті ці штани носили повсюдно. Оскільки вони були дуже ексцентричні, їх часто-густо забороняли. Мовили про них і на чеському сеймі 1556 р., що цей костюм є дуже смішний, непристойно короткий, з-під якого виглядають підштаники, які німці називали «*плундергусен*». В документах тієї пори приписуються покарання для усіх, хто носитиме їх.

Представники вищих шарів населення мали постати за це перед земським судом, а нижчих – кинуті в холодну.

Дорогий загалом костюм епохи Реформації доповнювали різноманітними беретами, які часто-густо прикрашали пір'ям. Їх високо цінувало дворянство.

Мода на ці головні убори вельми широко розповсюдилась й особливо – поміж стану ремісників та підмайстрів. Чеський охоронець моральності Шимон Ломницький з Будче вельми різко критикував моду, що мала назву «*іноземне убрання з пір'ям*».

В жіночому убранні панують ті ж самі традиції, що і в чоловічій моді, однак тут вони набувають інші гротескні боки. Первісно функціонально розрізаний рукав жіночого одягу перетворюється в якесь штучне утворення у вигляді кеглі й є помітною частиною одягу. Ліф багато прикрашений вишивкою, ланцюгами, коштовностями, часто-густо жорстким золотим комірчиком, нібито «ошийником», що називається «*саксонський комір*», а також просвічуваною спідньою білизною. Імовірно, найкраще усіх стиль жіночого одягу того часу зміг передати в своїх картинах німецький художник Лукас Кранх. Європейська мода того часу містить в собі значно більше середньовічних елементів, ніж

італійська. Вони виявляються, насамперед, в пістрявості та ексцентричності деталей, стилізації одягу і деформації, що розпочинається, яка потім повною мірою й пишним цвітом розквітне в іспанській моді.

Зачіски, багато прикрашені косами, також сприяють цій стилізації одягу. Мода на коси з'являється в першій чверті століття, особливо у Німеччині, де колись тоненькі косички готичного періоду тепер замінилися на товсті й довгі коси. Готичне закутування голови покривалами замінилося на тонкі сіточки, які прикрашали зачіску дам вищих верств суспільства. В XVI столітті в Чехії їх виготовляли із золота, срібла і заміників. Вони належали до таких дорогих доповнень одягу, які могли собі дозволити лише заможні люди.

Охоронці моральності тепер до деякого ступеня заспокоїлися і з жахом згадували моду на гостроносі черевики, куці й вузькі чоловічі костюми, шпильасті капюшони. Вони були задоволені тим, що загалом костюм став менше.

Головне – їх задовольняло вправне покриття голови тонкою білою накидкою, в яких жінки мали вигляд як черниці, й не знімали їх навіть вдома. Там жінки знімали «*ходячу спідницю*» – плащ, під яким носили сукню, поділену на спідницю і ліф. Через ліф було видно вставку спідньої сорочки, що мала назву «*прсник*». Певна річ, таких сорочок в чеських домашніх господарствах того часу було замало.

Про більш ніж скромну празьку моду того часу до деякого ступеня свідчать повідомлення і враження іноземців. На їхню думку, вона була надзвичайно проста і навіть більше того – бідна.

Саме в цьому сенсі мовить про неї ще в XV столітті Еней Сільвій. Так само цю моду описує в XVI столітті Жост Амман та італієць Чезаре Вечельо, який є автором перших записів про одяг. Він так характеризує чеську жінку з народу кінця XVI століття:

«Вона одягається у суконний грубий одяг, який де-не-де прикрашений шовковою тасьмою. Зверху одягає короткий хутряний плащ і платок. Спідній одяг – шерстяний з призбореною спідницею. Вона не носить черевики, а лише взуття з дерева або чоботи. На голові у неї звичайний грубий шерстяний капелюх, одягнутий зверху білого шарфа, яким замотана вся голова й відкрите лише обличчя».

Коли зображували чеську жінку, то до цього капелюха додавали ще великого гудзика, який може і був вигаданим, проте саме він, – будучи чимось незвичайним, – став типовою ознакою чеської моди у посібниках про одяг, які тоді видавали.